

ARKEOLOJİ (ESKİNİN BİLİMİ) VE KÜLTÜR TARİHİMİZ

Doç. Dr. Deniz SARI

Deneysel Arkeoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

ARKEOLOJİ NEDİR?

"Arkeoloji" *archaiologia* sözcüğü, Yunanca *arkhaios* (eski) ve *logia* (bilim) sözcüklerinin birleştirilmesiyle türetilmiş bir sözcüktür ve "eskinin bilimi" anlamını taşır.

Geçmiş dönemlerde yaşamış insan topluluklarının kültürel ve toplumsal düzenlerini, günümüze kadar gelebilen maddi kalıntılara dayanarak araştıran, belgeleyen ve gelişim sürecini inceleyerek yorumlamaya çalışan bir bilim dalıdır.

Arkeolojinin zamansal alt sınırının başlangıcı, insanın ilk standart, tanımlanabilir aleti yapmasıdır; üst sınırı ise 'Dün' e kadar gelebilir.

Bilecik Gedikkaya Mağarası (MÖ 14 500- 4500) Kazı Çalışmaları
Doç. Dr. Deniz SARI

ARKEOLOJİ'NİN KONUSU VE KAPSAMI

Arkeoloji, günlük yaşamımızla iç içedir. Her ne kadar geçmiş dönemleri ele alıyorsa da, konusu *insandır*. İnsanın yaşamı, kullandığı eşyalar, yaşadığı mekanlardır.

Bugün artık insan yaşamını ilgilendiren her türlü kalıntı arkeoloji kapsamı içine girmiştir. Örneğin insanın yaşamını sürdürmesi, teknolojiyle ilgili her türlü araç-gereç ve eşya, inanç, sanat toplumsal örgütlenmeyle ilgili silah, ticaret, vb. arkeolojide maddi kalıntı kapsamı içinde değerlendirilmektedir.

Eskişehir Küllüoba Höyüğü (MÖ 3300-1900) Kazı Çalışmaları
Doç. Dr. Murat TÜRKTEKİ

Arkeolojik kazılar bu bilimin mikroskobu gibidir. Toprak altından gün yüzüne çıkarılan her bir buluntu diğer bir deyişle maddi kalıntı kültür tarihimize ışık tutar.

Kazılar başlamadan önce kazı alanı, aralarda 0.50 m. paylar bırakmak kaydıyla 10x10 m. veya 5x5 metrelik karelere ayrılır. Kazı bu sınırlı alan içinde sürdürülür. Daha titiz çalışma gerektirdiği durumlarda ise bu karelerin boyutları daha küçük tutulabilir, örneğin mağara kazılarında 1.1 m lik plankareler vardır. Her bir parselden birine plankare denir. Bu ölçülere belirlenen noktalara çiviler çakılarak sabitlenir. Bir sıfır çizgisi belirlenir. Grit noktaları da buna göre kodlanır. Elde edilen kareler harflendirilip numaralandırılır. Nivo aleti yardımıyla her türlü buluntunun geliş yeri saptandığı gibi 1.20 ölçeğinde yatay çizimler ve profil çizimleri de yapılır. Bu sistemin en önemli yanı buluntuların hangi seviyeden ve nereden çıktığını göstermesidir.

Gedikkaya Mağarası (MÖ 14 500- 4500) Buluntuları

Küllüoba Höyüğü (MÖ 3300-1900) Buluntuları

Maddi Kalıntı:

İnsan tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen, kullanılan, değiştirilen, yapılan ya da biçimlendirilen herşeyi kapsamaktadır.

BŞEÜ Deneysel Arkeoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi, arkeolojik kazılarda çıkan organik ve inorganik buluntunun yeniden canlandırılması çalışmalarının yürütüldüğü, eski çağlarda *metalurji, çömlekçilik, sanat, dokumacılık, mimari teknikler* gibi farklı alanlarda atölye çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

DENEYSEL ARKEOLOJİ

Deneysel Arkeoloji' arkeoloji alanına giren bir konunun araştırılması ve açıklığa kavuşturulması için kullanılan tüm deneyleri kapsamaktadır; arkeolojik buluntuların işlevi, teknolojisi ya da sürecini tam olarak anlaşılması ve tanımlanması için kullanılan bir yöntemdir. Deneysel Arkeoloji yönteminin esası geçmiş dönemlerdeki bir buluntu ya da olgunun modeli yapılarak işlevlendirilmesidir. Bu şekilde, örneğin bir kemik ya da taş aletin biçimlendirilme süreci deneysel olarak örneklerle saptanabileceği gibi, bir taş aletin üzerinde kullanımdan oluşan mikroskopik aşınmaların ne tür bir eylem sonucunda ya da bir yapı yakıldığı zaman ne tür bir moloz bıraktığı deneysel olarak belgelenmekte ve arkeolojik malzemenin yorumunda kullanılmaktadır.

İnsanoğlu alet yapmayı öğrendiğinden beri, bu aletleri yapmak için aynı zamanda hayvanlardan elde ettikleri ham maddeleri kullanmışlardır. Paleolitik ve Neolitik Çağ insanları avladıkları hayvanları aynı zamanda mümkün olan en az atık ile ne şekilde işleteceklerini de biliyorlardı. Etini yiyor, derisini elbise olarak kullanıyor, Tendonlarını (bağlarını) dikmek ve bağlamak ve kemiklerini ise alet yapmak için kullanıyorlardı. Kemik organik olmakla beraber inorganik bileşenler de içermektedir ve organik malzemeye göre çok daha dayanıklıdır.